

Зорица Кубуровић

ПРЕ СНА

БАЈКЕ ЗА ВЕЛИКЕ И МАЛЕ

БЕОГРАД
2025

СТАКЛЕНА ЦИПЕЛИЦА

Или *Пейелуја*, бајка о чекању

Дијани Корнеји Марковић

Некад давно, али не баш тако давно, у време бака наших прабака, живео је, у једном малом краљевству, богати трговац с племенитом и лепом женом. Имали су кћер којој је отац куповао дивне играчке и хаљине, а мајка јој је певала песме о цвећу и учила је да се радује и да воли. Дете је тако расло дивећи се свету око себе, гледајући лица пуна љубави која су га окруживала. Кад би се разболела, сломила вољену играчку, или пожелела нешто што се није могло купити, мајка би позвала вилу Ведрану да помогне кумчету. И вила је долазила. Смејући се, давала је девојчици сирупе од трава, поправљала играчке, па би кврцнула кумче по носу:

– Не жели ствари, малена! Оне не припадају никоме. Оне су најмање што ће ти дати живот.

Кад је девојчици било пет година, умре јој мајка. И свет се затамни. После три године отац се оженио сиромашном удовицом која је довела своје две ћерке, вршњакиње мале пасторке. Трговац се надао да ће девојчица у њима стећи мајку и сестре. Али он сам није могао да преболи женину смрт. И ускоро оде за њом јер се у то време још умирало због љубави.

Ускоро маћеха саопшти пасторки да је сад она господарица у кући, да нема више часова музике и страних језика и да ће пасторка одсад морати да научи како је важан рад и како је слadak

хлеб који се заради у зноју лица свог. Отера је да за почетак ради у кухињи. Првом приликом избаци из куће вилу Ведрану и рече јој да она лично не верује у виле, нарочито не у добре, него нек научи да ради нешто уносније. Вила оде грицкајући цвет багрема. И не рече ни реч. Али сваког дана је, док су се укућани одмарали, невидљива долазила у кухињу и терала девојчицу да учи старогрчки и латински. Девојчица је, перући судове, понављала латинске деклинације и учила стих по стих *Илијаде* рибајући подове. Од тога јој нису били мањи жуљеви на рукама, нити су је мање болела леђа, али су јој очи задржале сјај и дух јој је остајао отмен. Девојчица је жалила за својим клавиром.

– Ах, врло важно – говорила је вила. – Имаш глас који је савршенији од било ког инструмента. Научи да га употребљаваш.

И девојчица је учила да пева од птица, од ветра, од црквених звона. Добра вила је чаробним штапићем лупала такт по јаслама, док је девојчица певајући чистила стају и уносила сено. Понекад, кад би наишли улични свирачи, вила Ведрана их је уводила у шталу, затварала за њима врата и наређивала да тихо, тихо свирају. Тада би учила девојчицу да игра и да се препушта музици, а малој служавки се вртело у глави и помишљала је да је свет сасвим очаравајући. Чинило се да је негде чека нешто неописиво лепо, али није ништа помињала куми.

– Наравно да те чека – гунђала је вила. – Чека те све. Само мораш спремна да дочекаш своју судбину.

Тако су текли дани. Ускоро и суседи заборавише да је мала служавка била господарица велике куће. Уосталом, њене хаљине су сасвим окраћале и поцепале се, искривила се и отешњала обућа, па је девојчица ишла боса и у хаљинама које су бацале маћехине кћери. Како је расла, маћеха јој је одређивала све више и више послова: да ради у кухињи, у дворишту, да спрема кућу, ложи ватру, носи пепео. И сви полако заборавише да је девојчица имала лепо и чувено име. Звали су је Пепељуга.

Често се, касно ноћу, Пепељуга искрадала из куће и одлазила у врт да посматра звезде. Оне су лењо жмиркале. Из куће се чула цика или бездушно лупање по клавикорду. Девојчица је једном, под расцветаном бресквом, отрла сузе. Крај ње се одмах створила вила Ведрана.

– Ти плачеш! – рекла је строго.

Пепељуга је понекад губила стрпљење с вилом:

– Разуме се да плачем! – викнула је очајно. – Зар не видиш да сам сироче које злостављају?

– И докле тако намераваш? – упита вила зевајући.

– Да плачем?

– Да будеш сироче – вила лако скочи на грану и насмеја се, клатећи ногама. – Врло важно! Сироче! Толико је деце без родитеља на свету, па свет није пропао, нити су они пропали. Ништа се не дешава узалуд. Можда никад ништа не би научила да је у твом животу све лепо.

– Ти си сурова.

– Ја сам добра вила – рече вила склапајући очи од досаде. – Зар не видиш да те тешим?

Пепељуга је гунђала:

– Хоћу да будем маза! И нећу ништа да знам! Докле толика поезија и прљави подови у мом животу? Хоћу бар једном да сретнем принца. Правог.

Вила уздахну:

– Једини прави су принчеви из приче – па се раствори у маглу и нестаде.

Следећег дана, осим свих послова које је радила, Пепељуга доби налог да пре спавања чита наглас своје омиљене књиге маћехиним кћерима јер оне још нису знале ни да читају ни да пишу. Оне су се бацакале по креветима, пљуцкале семенке и на крају гађале Пепељугу јастуцима, чешљевима и папучама.

– Гњаваторко! Фуј! Марш! Иш! – викале су из гласа.

Пепељуга оде у врт иза куће и седе на стару клупу.

– У праву си – рече невидљивој вили, које можда уопште није било у врту – није за сваког да буде маза и незналица. Нисам ни знала колико сам срећна.

Али из мрака се зачу крештав глас:

– Где си нестала? А кухиња? А рубље? Како смеш да гњавиш моје љубимице? Намерно си изабрала те глупе песме! Избићу ти из главе да се правиш важна зато што си рођена у раскоши. На

посао! Орибај под у кухињи, избаци пепео, спреми дрва за су-тра, испеглај хаљине мојим кћерима и...

– Да, маћехо – рече Пепељуга благо. – Наравно. То је бар лако.

И тихо запева. Открила је да је богата и да јој више нико не може одузети њено богатство, њене мисли и снове, песме које зна, музику коју може да отпева и да чује у себи.

Године су полако пролазиле. Вила Ведрана учила је своје кумче математику и астрономију. Ујутру рано седеле би крај пећи у кухињи и вила је чаробним штапићем писала задатке по пепелу, а Пепељуга их је решавала. Вила јој је објашњавала кретање небеских тела. Пепељуга је уздисала:

– Верујем ти, али не могу да осећам Земљину тежу и удаљеност звезда. Зар се не плашиш да ћу престати да сањам ако ме свему научиш?

Вила је једним покретом чаробног штапића палила ватру у огњишту:

– Свет је много разноврснији и чаробнији од свега што измислиш или пожелиш. Научи се да га видиш. Све што научиш обогатиће твоје снове.

И с временом, са знањима и вештинама који су сваким даном хранили њен дух, Пепељуга је постајала све лепша. Будила се у зору и легала у поноћ. Испод хаљина, које се више ничим нису могле поправити, изникла је девојка танана и фина као цвет. Кад је певала, цвеће се расцветавало да боље чује, а траве су испуштале мирисе од којих су људи данима ишли као опијени, с главама пуним лепих, нејасних стихова. Ипак, они најближи из куће и из суседства нису примећивали њену лепоту. Једино је маћеха понекад на њој задржавала уплашен поглед – око мржње некад види дубље од ока љубави.

* * *

Десило се тако да је краљ те мале земље решио да коначно ожени сина јединца. Принц је био преко мере мрзовољан – ниједна принцеза му није била по вољи, грађанке су биле за њега

сувише необразоване, сељачке девојке лоше обучене, а налазио је мане и рођеној мајци и сестрама. Чак је и дадиља која га је отхранила имала за његов укус груб глас и тешку руку. Укратко – презирао је жене. Од жена су му више ишли на живце једино мушкарци. Није подносио политику, закулисне радње, удворно понашање. Претио је да ће у краљевство увести скупштину и демократију. Али био је јединац син, а краљ је све мање подносио државничке послове и сањао је да опет иде на пецање и да спава под брестовима. И тако је принц имао да се ожени, да добије сина и да наследи престо. Пошто су га молили и уцењивали две године, принц је на крају пристао, под условом да му нађу подношљиву жену.

Пепељуга је тада учила Кеплерове законе и по хиљади пут изговарала у себи стихове старих песника. Понекад је помишљала да би било лепо да има прави дом и децу којој би причала бајке о принчевима. Али свет је све више изгледао као непрегледна гомила неиспегланог рубља и неопраних судова. Пепељуга се радовала што љубав, мир и лепота постоје бар у песмама.

И тако, док је једног јутра заливала цвеће и певала му да га охрабри да цвета, Пепељуга је од краљевог гласника добила позивницу. У њој је стајало да су све девојке, баш све, позване да дођу на бал у краљев двор где ће бити забава три дана, и за то време принц ће изабрати себи невесту. Маћехине кћери су скочиле из кревета:

– У краљев двор! На бал! Принц! Боже, коју ће од нас изабрати? Мајко, јесмо ли заносне? Бар чаробне? Пепељуго, коју би изабрала?

Пепељуга је смркнуто гледала у њихова неумивена лица и помишљала како ће се сироти принц одвратно провести на сопственом балу.

– Ниједну – рече строго. – Гле како сте мусаве и неуредне!

– А кад се уредимо?

– Грозно се понашате – рече Пепељуга. – Неваспитане сте и необразоване. Мислим да ће вас избацити са бала пре него што принц стигне и да вас погледа.

Био је то први пут да је Пепељуга изрекла ма шта лоше о некоме. Девојке се устремише на њу да јој почупају косу, да је изгребу и изударају, али маћеха им нареди да се умире.

– То је тачно – рече побледевши. – Али зато имамо у кући мустру и цвећку која све зна и све може. Бал ће бити за два месеца. Дотле ћеш од мојих анђела направити даме. Ако принц не одигра са сваком од њих бар једну игру, летећеш из куће, и то главачке. И биће добро ако изнесеш живу главу.

Тог трена почеше вриска и дрека. Маћехине кћери су пиштале и јаукале и ваљале се по поду вичући:

– Не! Никад! Зар да нас учи та слушкиња, глупача, прљавица!

– Даћу ти све – настави маћеха не обраћајући пажњу на девојке – какве год смислиш хаљине за њих, колико год новца хоћеш и за шта хоћеш. Ако успеш да од њих направиш даме, даћу ти кућицу у другом граду и твој клавикорд, моћи ћеш да живиш без нас до краја живота. Шта кажеш?

Био је то први пут да је маћеха разговарала са Пепељугом као са људским бићем. И зачуди је снажна воља у девојчином погледу.

– Добро – рече Пепељуга. – Пристајем. Многе ствари које сам имала немам више. И није ми стало. Али до сопствене слободе јесте. Ево шта ми треба – и издиктира маћехи подугачак списак.

Седам дана девојке су провеле на хлебу и води учећи правила понашања. Спавале су четири сата дневно, а кад би се свађале и одбијале да слушају, не би добиле ни хлеб. Стрпљиво и строго Пепељуга их је терала да вежбају отпочетка. Кад су после седам дана изашле из собе, девојке су на прстима дошле до стола, отмено грицнуле по колачић, гуцнуле по гутљај кафе и извиниле се госпоњи мајци што је већ напуштају јер морају да уче даље. Маћеха је била ван себе од чуда.

– Та девојка је вештица – мрмљала је у браду. – Не могу да препознам сопствену децу.

И стварно, девојке су почеле да личе на људска бића. Једна је имала прћаст нос и пеге. Друга је имала коврцаву црвену

косу. Очи су им се помало смириле, те очи чији облик и боју нико није примећивао јер су увек биле бесно исколачене док су девојке вриштећи тражиле да им се одмах испуне жеље. Пепељуга је у њима откривала израз запрепашћења и страха и све чешће тугу и чежњу. Препричавала им је књиге које је читала, учила их да пишу. Очаране, девојке су слушале музику и училе да играју полке, менуете и кола док не би изгубиле дах. Маћеха је прислушкивала крај врата. Девојке су се кикотале и певале неувежбаним, промуклим гласовима. После десет дана певања и играња, Пепељуга позва маћеху. Девојке пред њом изведоше савршен поклон и одиграше са слугама неколико народних игара. Маћеха је била одушевљена. Али Пепељуга се мрштила:

– То ништа не вреди, баш ништа. О чему ће да разговарају с кавалерима?

– Како о чему? Ајде, не трућај! Шта има принц да прича? Рећи ћу му да гледа своја посла – рече једна девојка, смерно седећи на ивици столице.

– Све се бојим да је и он нека велика памет – рече друга милозвучно. – Да нешто вреди, већ би се досад оженио.

– Наредићу им да ћуте – одлучно рече маћеха.

– Једном би ипак проговориле. Мислим да је све узалуд – простења Пепељуга.

Девојке заплакаше:

– Покушај, трудићемо се! Хоћемо, видећеш! Већ знамо сва слова. Учићемо и песме. Немој да нас оставиш! Шта ће бити од нас?

– Покушаћу – рече Пепељуга, дирнута. – Учинићу све.

И збиља, наредних дана девојке су училе оно што би, по Пепељугином мишљењу, морале да знају – да не говоре много о себи, а да увек говоре и мисле добро о људима око себе, да је свака жена лепа, а мушкарац паметан.

– Зар сваки? – питале су девојке. – И они који су луди? И наш пијани кочијаш?

– Сваки – одговарала је Пепељуга непоколебљиво. – Они су рођени за велика дела: да буду очеви породица, мајстори,

истраживачи. Понеки залутају у свом животу, у детињству или касније, али су сви у основи исти.

– А зар је лепа наша дебела куварица Мина? И црквењакова жена?

– А вас две? – смејала се Пепељуга. – Кад се само сетим на шта сте личиле до пре месец дана! А види сад.

Девојке су се смешкале и гледале се у огледалу. Виделе су у њему једну пегаву, зеленооку и несташну и једну црвенокосу и плавооку нежну лепотицу. Пепељуга је озбиљно настављала:

– Жене су лепе јер су по природи племените, рођене за рађање и подизање деце, за самозаборав. Понекад, кад су напуштене и невољене, оне поружне и постану зле. Кад би их неко волео, оне би опет постале лепе. Разумете?

– Хоће ли нас неко волети? – шапутале су девојке. – Хоће ли неко видети да желимо сопствени дом и децу?

– Да – одговарала је Пепељуга са много нежности. – А сад памтите: жена је лепа као Афродита и верна као Пенелопа и мудра као Атина. Мушкарац је леп као Аполон, снажан као Херакле, праведан као Минос.

– А ти си досадна – уздисале су девојке. – Највећи песник је Вергилије и он је написао *Енејиду*, а Хомер *Илијаду*. Америка је континент, а Амстердам град. Пролећна равнодневица је двадесет првог марта, а јесења двадесет трећег септембра. Пнеумонија је запаљење плућа. Виљушку држати у левој руци увек, увек.

– Биће нешто од вас – смејала се Пепељуга. – Исправите леђа! Спустите рамена! Смешкајте се! О, фуј! Опет нисте опрале зубе!

Затим донесоше у кућу бале свиле и кадифе, а Пепељуга је пипала, одмеравала, размишљала и договарала се са кројачицама. Девојкама сашисе по три балске хаљине. Кад је дошло време да се иде на бал, маћеха изнесе накит, доведе мајсторе који девојкама уредише косу и посуше је заносним мирисима. Пепељуга и маћеха су их задовољно посматрале.

– Сад бих могла и ја да се спреим – рече Пепељуга зевајући. – Мада сам уморна и не верујем да ћу издржати до поноћи.

Маћеха је хладно одмери:

– Није потребно да идеш. Ионако немаш шта да обучеш.
– Мислила сам – рече Пепељуга збуњено – да обучем неку стару хаљину моје мајке...

– Појели су их мишеви – рече маћеха суво.

– Никад нисам видела принца. Све девојке су позване, па и ја. Молим вас, маћехо!

– Нећу да нас брукаш у тим прњама. Збогом – рече маћеха и оде за девојкама које су се кикотале и трчале низ степенице у новим балским ципелама.

Пепељуга оде у врт. Седела је дуго и посматрала равнодушне жмиркаве звезде. Лишће је помало венуло. Пепељуга обриса сузу.

– Здраво, сироче! – зачу се глас виле Ведране и она се полако појави на клупи крај Пепељуге. – С годинама сам добила реуму у левом рамену од твојих суза. Мислила сам да ћу да се залечим.

– Девојке су отишле и нису се ни осврнуле – рече Пепељуга ојађено. – Као да не постојим.

– Шта ћеш – рече вила – тако је то кад некога учиш. На крају се покаже да је потребнији он теби него ти њему. Ни ти мене ниси ниједном позвала за ова два месеца.

Пепељуга узе вилину руку и стави је на свој образ:

– Морала сам да задобијем слободу. Ти знаш да ту не помажу чаролије. Мислила сам да нећу успети. Али девојке су сјајне, замисли!

– Замишљам – рече вила зевајући. – Зар нећеш на бал?

– Немам хаљину, немам чиме да одем и тако... Желела сам да видим тог принца. Али можда стварно нема шта да се види.

– Не дозвољавам! – дрекну вила, одскочи два метра од земље и остаде да виси на врху брескве. – Ко ти је дозволио да се користиш тим глупим системом киселог грожђа? Иди па види да ли има шта да се види!

– Како? – упита Пепељуга покуњено.

– Овако! – викну вила и скочи на земљу, дотаче чаробним штапићем Пепељугу, старог коња, пса, неке мишеве и бундеву.

Пепељуга се нађе беспрекорно почешљана, обучена у свилену хаљину боје сребра, са сребрним ципелицама и дугим рукавицама од сребрне чипке. У неверици, она дотаче сребрну кочију и коње чије су се гриве вијориле на ветру.

– Ово је сан – прошапта.

– Ово је глупа чаролија – рече вила мрзовољно. – Да си на време казала шта ти треба, сашиле бисмо ти лепе хаљине и наручиле праве кочијаше и кочију за целу ноћ. Овако ће трајати само до поноћи. Пожури сад. И не заборави: кад сат откуца дванаести пут, чаролија ће престати.

– Не брини – рече Пепељуга ускачући у кочију. – Ионако ћу заспати пре поноћи.

* * *

Бал је већ увелико почео кад је Пепељуга ушла. Кад је уштогљеном церемонијал-мајстору казала да је име изгубила током живота и да најави безимену незнанку, изгледало је на тренутак да ће се на његовом луткастом лицу показати чуђење. Али он лупну палицом, врата се пред њим отворише и Пепељугу запрепастише сјај великих лустера, заносни мириси, облаци свиле и чипке. Као у сну, она направи неколико корака и стаде. Музика је свирала, даме су играле са кавалџерима. Она виде маћеху како ћерета у углу са старијим женама, виде њене кћери како играју, пресрећне, с једним грофом и једним великим војводом!

– Добро дошли и ви – зачу мрзовољан глас и угледа стаситог мушкарца како је гледа с неописивом досадом. – Верујем да ће се овај глупи бал некад коначно завршити, на општу радост. Надам се да делите моје мишљење.

– Не – рече Пепељуга, врло зачуђена. – Тек сам дошла и хоћу да играм. И хоћу да видим принца.

– Ја сам принц – рече младић, прикривајући зевање.

– Којешта! – успротиви се Пепељуга. – Ви не можете бити принц.

– Али јесам, кад вам кажем. Стварно и нажалост, ја сам принц.

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Зорица Кубуровић, рођена Сибинкић 1951. године у Београду. Од 1980. удата за Милоша Кубуровића, редовног професора Машинског факултета у Београду. Удовица од 2004. године, мајка троје деце (Ведране, Светлане и Озрена) и бака четири унучице (Јоване, Таре, Катарине и Симоне).

Школе (основну, гимназију, медицински факултет и специјализацију ургентне медицине и супспецијалистички курс из менталне хигијене дечјег доба) завршила у Београду. Пун радни век провела као лекар ургентне медицине на терену, у Хитној помоћи Београда, од чега десетак година као начелник.

После основног медицинског школовања за лекара, завршила две године студија светске књижевности. Прва књига прича *Лек од бресквиној лишића* до сада је имала 17 издања, и преведена је на пољски и руски језик, драматизована за радио и позориште, уврштена у програм едукације студената психологије на универзитету у Томску. До сада јој је објављен већи књига, углавном романа и прича, један велики есеј о жени у православљу, романи и приче за децу. Препевала је три књиге песама јеромонаха Романа Матјушина - Правдина. Написала неколико драма, либрето за оперу, много есеја и ауторских текстова за теолошке, књижевне и женске часописе. Била члан редакција *Орлића*, *Светљосавској звонца* и других православних часописа за децу. Од 1994. године држала курсеве креативног писања под покровитељством Министарства културе Србије.

САДРЖАЈ

ЛЕЧЕЊЕ И ЛЕКОВИ или <i>Лейоџица и звер</i> , бајка о љубави	7
СТАКЛЕНА ЦИПЕЛИЦА Или <i>Пейељуџа</i> , бајка о чекању	45
СЕКИЦЕ И ЗЛОЋА или <i>Трнова Ружица</i> , бајка о зачаравању	73
СЕДАМ МУДРИХ ПАТУЉАКА И ДЕВОЈЧИЦА или <i>Снежана</i> , бајка о одрастању	111
ЗЛИ ВУК И ПЛАВО ЦВЕЋЕ или <i>Црвенкаја</i> , бајка о слободи	145
КОЛАЧИ ОД РОГАЧА И МЕДА или <i>Ивица и Марица</i> , бајка о моћи	173
ВЕЛИКАШ И ЊЕГОВ МЛАДИ ПРИЈАТЕЉ или <i>Црвено и џлаво у дуји</i> , бајка о животним изборима	193
Крај са смарагдним прстеном	202
Крај са витешким заплетом	204
Крај као житије Светих	211
<i>Белешка о џисцу</i>	219